

¹¹ Русак Ю. І. Науково-практичного коментарю ЗУ «Про прокуратуру» / За ред. Русак Ю. І., – К., 2011. – Ст. 174.

¹² Пункт 6.1 Наказ Генерального прокурора України від 21.01.2011. № 5 «Про затвердження Порядку прийняття Присяги працівника прокуратури та заходи щодо його виконання» // Офіційний інтернет-портал Генеральної прокуратури України // http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

Резюме

Статтю присвячено особливостям трудових правовідносин працівників прокуратури, а саме розглянуто специфічні процедури, які є умовою проходження служби у відповідних органах. Особливо приділено увагу питанням добору кадрів та стажуванню.

Ключові слова: добір кадрів, атестація працівників, стажування в органах прокуратури, прийняття присяги, ділові та моральні якості працівника.

Резюме

Статья посвящена особенностям трудовых правоотношений работников прокуратуры, а именно рассмотрены специфические процедуры, которые являются условием прохождения службы в соответствующих органах. Особое внимание уделено вопросам подбора кадров и стажировке.

Ключевые слова: подбор кадров, аттестация работников, стажировка в органах прокуратуры, принятия присяги, деловые и моральные качества работников.

Summary

The article is devoted to the peculiarities of labor relations of prosecutors, and about some specific procedures that is a condition of work in the relevant authorities. Most attention is paid question of personnel selection and training staff and internship.

Key words: recruitment, certification of workers, trained in prosecuto's offices, taking the oath, business and moral character of the employee.

Отримано 26.03.2012

Т. П. ГУСАК

Тарас Петрович Гусак, студент IV курсу юридичного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки

ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Людська життєдіяльність супроводжується певного роду конфліктами. Вибраний державами пріоритетний демократичний шлях розвитку передбачає врахування думки кожного громадянина щодо втілення його вимог до організації суспільного життя. Ці вимоги є, з одного боку, різними, оскільки ґрунтуються на особистісному рівні кожної людини, а з іншого – спільними або ж об'єднуючими, оскільки цілі цих людей досить часто співпадають. За різних умов це детермінує об'єднання людей у групи для проведення мітингів, страйків, демонстрацій, проявляючи своє право на організацію відповідного соціального середовища.

У зв'язку з глобалізацією суспільства держави прагнуть створювати нові інтеграційні угруповання, об'єднання їх господарських ланок шляхом проведення спільних програм розвитку, організації різного роду спортивних змагань тощо. Усі ці заходи потребують чіткого правового регулювання. Масові заходи, пов'язані, зокрема, з проведенням спортивних змагань, за якими спостерігає велика кількість глядачів (уболівальників), переважно – молодь, часто супроводжуються вчиненням суспільно-небезпечних діянь. Це зумовлено в першу чергу масовим характером зазначених спортивних заходів, об'єктивною можливістю залучення великої кількості людей (уболівальників, глядачів, сил забезпечення безпеки та правопорядку, спортсменів та ін.). Вчені відповідно формулюють визначення злочинів, що вчиняються футбольними вболівальниками – насильницькі, групові (масові) злочини, які посягають на громадську безпеку та громадський порядок, і які вчиняються на стадіонах, вулицях й інших громадських місцях до, під час, після або у зв'язку з футбольними матчами¹.

Обрана для дослідження проблема кримінальної відповідальності за масові заворушення набуває особливої актуальності у зв'язку з проведенням в Україні та Польщі футбольного турніру Євро-2012, який за оцінкою експертів прийме від 1,5 до 2 млн осіб. За певних об'єктивних обставин футбольні вболівальники можуть перетворитися в неконтрольований натовп. Яскравим прикладом є нещодавні масові заворушення в Єгипті, де за даними агентства Agence France-Presse після одного з футбольних матчів демонстранти вигуквали гасла з вимогами смертної кари для військового керівника країни Хусейна Тантаві та закидали

поліцейських, що намагалися розігнати їх, камінням. У відповідь співробітники правопорядку застосовували гумові кулі та слезозогінний газ. Внаслідок таких дій поліції загинуло 74 і постраждало 1051 людина.

Крім того, у період становлення в Україні молоді демократичної системи створюється проблема, за якої певні соціально-політичні спільноти виражають свій протест шляхом як добре організованих, так і нерегульованих виступів. Проблема кримінальної відповідальності за масові заворушення досліджувалася такими вченими як Г. Анашкін, П. Андрушко, М. Бажанов, Ю. Баулін, В. Дзюба, І. Даньшин, В. Єгоров, Ю. Жих, В. Зарубін, О. Ігнатов, Т. Кафаров, І. Козаченко, І. Копотун, М. Коржанський, М. Куц, В. Ломака, П. Матишевський, П. Михайленко, В. Навроцький, М. Наклович, В. Налуцишин, Г. Піщенко, П. Помазков, А. Савченко, Ю. Ткачевський, Є. Фесенко, М. Хавронюк, С. Яценко й ін. Однак окремого кримінально-правового дослідження складу злочину «масові заворушення» за нових сучасних реалій та порівняння його з аналогічними в кримінальних законах інших країн проведено не було. Тому метою статті є порівняльно-правовий аналіз об'єктивних ознак масових заворушень у кримінальних законах зарубіжних країн.

В Україні та пострадянських країнах поняття масових заворушень почало досліджуватись досить давно. В.О.Козлов у своїй праці, де проаналізовані обставини заворушень в СРСР в 1953–1980 рр., дає опис і хронологію подій, що мали місце, при цьому вчений спирається не лише на матеріали кримінальних справ, а й на джерела, які знаходяться в архівах: довідки відділу з нагляду за слідством й оперативно-розшуковою діяльністю в органах державної безпеки Прокуратури СРСР, а також документи з ЦК КПРС². Значна частка масових заворушень того часу – це заворушення, пов'язані із поширеним застосуванням в СРСР у 50-х роках так званого мілітаризованої праці в промисловості, будівництві й у сільському господарстві (цілина, військові будівельні батальйони, мобілізація на сільськогосподарські роботи та ін.), а також на залізниці (переважно під час перевезення новобранців) й у військових гарнізонах. Усі ці державні заходи, в першу чергу, призводили до створення масового скупчення людей і тому в цьому середовищі завжди виникав ризик стихійного перетворення звичайної юрби в неконтрольований натовп.

Слід відзначити, що поняття натовпу як кримінально-правова та кримінологічна категорія являє значний інтерес, і на сьогодні є недостатньо вивченим. Тому слід погодитись із О. В. Головкіним у тому, що злочинна поведінка натовпу повинна стати предметом окремого кримінологічного дослідження, що дозволить з'ясувати механізм злочинної поведінки натовпу та виробити науково обґрунтовані профілактичні заходи³.

Найбільш виразним проявом скупчення великої кількості людей, що спільно вчиняють злочинні дії, значенням у КК України, є масові заворушення (стаття 294 КК). Масові заворушення визначаються як порушення громадського порядку натовпом, що безчинствує⁴.

Засади правового регулювання масових заворушень закріплені в міжнародних нормативно-правових документах. Зокрема, у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права визнається право кожної людини на мирні ходи та збори. Надане право стосується кожної людини та може бути ними використане, окрім випадків, коли воно загрожує державній безпеці, громадському порядку, захисту прав і свобод інших осіб. Крім того, у розв'язанні питань масових заворушень кожна держава може застосовувати власне законодавство, яке може не відповідати в повній мірі засадам Пакту. Так, згідно зі ст. 4 Пакту держави можуть «вживати заходи на відступ від своїх зобов'язань за цим Пактом тільки в такій мірі, в якій це диктується гостротою становища, за умови, що такі заходи не є несумісними з іншими їх зобов'язаннями за міжнародним правом і не тягнуть за собою дискримінації виключно на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії чи соціального походження⁵. Для прикладу, можна навести події в Парижі в травні 1968 р., коли агресивний характер масових заворушень був урегульований завдяки застосуванню сили владою Франції-учасницею цього Пакту. Крім того, ООН також свідомо проігнорувала факт відступу Францією від зобов'язань Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

До міжнародних документів, які також пропонують правове врегулювання масових заворушень, слід віднести Кодекс посадових осіб з підтримання правопорядку. У регулюванні масових заворушень актуальним є положення Кодексу щодо застосування посадовими особами силового впливу лише у випадках крайньої необхідності. У відповідності до цього, національне законодавство повинно встановлювати якомога жорсткіші умови для використання посадовими особами зброї⁶.

Досить велика роль міжнародних організацій у контексті регулювання державою масових заворушень. Задля цього держави, які входять до міжнародних організацій, укладають низку договорів, які регулюють ці процеси: Резолюція 217А Генеральної Асамблеї ООН – Всезагальна декларація прав людини; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права; Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН – Кодекс поведінки представницьких осіб з підтримання правопорядку; Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами по підтриманню правопорядку.

Щодо України, то відповідно до ст. 5 Конституції носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні є народ. Таким чином, народу надається право здійснювати владу безпосередньо через органи державної влади й органи місцевого самоврядування, а в окремих випадках шляхом проведення мітингів, демонстрацій тощо. Саме тому за конституційними положеннями публічні виступи в межах законодавчо врегульованих дій є правомірними та можуть застосовуватись як певне волевиявлення народу. Однак, інколи такі дії громадян можуть виходити за рамки правових норм і супроводжуватись масовими заворушеннями.

Проведемо порівняльний аналіз законодавств окремих країн, у яких регулюється відповідальність за масові заворушення. Родовим об'єктом складів злочину, подібних до масових заворушень, є громадський порядок (КК Південної Кореї, Туреччини, Голландії, Ізраїлю, Німеччини, Іспанії, Польщі, Китаю, Острівів Ку-

ка, Сан-Марино, Швеції, Японії, Федеральний КК США, КК штату Техас), громадський спокій (КК Австрії, Швейцарії, Соломонових Островів, Островів Фіджі, Франції), громадський порядок і спокій (КК Данії, Норвегії)⁷.

Така систематизація злочинів свідчить про певну спорідненість родових об'єктів масових заворушень за вітчизняним і зарубіжними кримінальними кодексами. Зокрема, більшість кодексів, як і вітчизняний, передбачають саме громадський порядок родовим об'єктом масових заворушень. З іншого боку, виділення громадського спокою не суперечить вітчизняній концепції визначення об'єкта масових заворушень, тому що громадський спокій є складовою частиною громадського порядку.

М. Тараненко відзначає, що склади злочину, подібні до масових заворушень, у кримінальних законодавствах окремих зарубіжних країн такі: матеріальний (КК Китаю, Австрії, штату Техас, Туреччини, Швейцарії, Голландії, Польщі, Вануату, Островів Кука, Сан-Марино, Соломонових Островів, Островів Фіджі), формальний (КК Франції, Швеції), формально-матеріальний (КК Данії, Південної Кореї, Федеральний КК США, КК Японії, Ізраїлю, ФРН, Іспанії), усічено-матеріальний (КК Норвегії), усічений (Акт Англії про публічний порядок 1986 р.)⁸.

Об'єктивна сторона злочину, подібного до масових заворушень, передбачає такі обов'язкові ознаки: дії (вплив на майно, фізичний вплив), причинний зв'язок і наслідки (знищення, пошкодження майна, тілесні ушкодження, смерть потерпілого, порушення спокою, зрив законного громадського заходу). Об'єктивна сторона формальних складів злочину передбачає такі обов'язкові ознаки: дії (участь у зібранні, порушення громадського порядку). Об'єктивна сторона формально-матеріальних складів злочину передбачає такі обов'язкові ознаки: для формального складу – дії (порушення громадського порядку); для матеріального складу – дії (вплив на майно, фізичний вплив), причинний зв'язок та наслідки (знищення, пошкодження майна, тілесні ушкодження, смерть потерпілого, порушення спокою). Об'єктивна сторона усічених складів злочину передбачає такі обов'язкові ознаки: дії (участь у бунті з метою порушення громадського порядку, застосування насильства тощо)⁹.

Також, як доводять науковці, об'єктивна сторона окремих складів злочину, подібних до масових заворушень, передбачає наявність таких обов'язкових ознак: місце вчинення злочину (громадські площі та шляхи – КК Туреччини, Іспанії; громадське місце – КК Швейцарії; транспортні станції, причали, аеропорти цивільної авіації, ринки, парки, кінотеатри, виставки, стадіони чи інші громадські місця – КК Китаю; водний транспорт – КК Ізраїлю), знаряддя вчинення злочину (зброя – КК Франції, КК ФРН), спосіб вчинення злочину (погрози, знищення, пошкодження майна, насильство – КК штату Техас, Південної Кореї, Японії, Ізраїлю, ФРН, Данії, Сан-Марино; публічно – КК Голландії)¹⁰.

Узагальнюючи ознаки об'єктивної сторони окремих складів злочину, слід вказати на поєднання в окремих випадках способу та дій (погрози, знищення, пошкодження майна, насильство). Ст. 294 КК України передбачає кримінальну відповідальність за організацію масових заворушень, що супроводжується насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представника влади з застосуванням зброї чи інших предметів, які використовувалися як зброя, а також активна участь у масових заворушеннях. Порівняння об'єктивної сторони окремих складів злочину зарубіжних країн із відповідними ознаками об'єктивної сторони масових заворушень згідно з законодавством України дозволяє визначити спільні ознаки, а саме: спосіб (насильство) та знаряддя (зброя). Також слід наголосити на широкому застосуванні такої ознаки, як місце вчинення злочину (громадське місце), яке іноді впливає з інших ознак об'єктивної сторони окремих складів злочину (спосіб, обстановка вчинення злочину).

Кваліфікуючими ознаками є такі обставини: невиконання обов'язкової вимоги представників влади припинити заворушення (ст. 431-5 КК Франції (від 3 до 5 років позбавлення волі), ст. 2 Глава 16 КК Швеції); ступінь знищення та пошкодження майна (ст. 157 КК Ізраїлю); наявність вогнепальної зброї, іншої зброї; застосування насильства, що створює загрозу смертельної небезпеки чи небезпеки заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю потерпілому; мародерство чи завдання істотної шкоди чужому майну (ст. 125а ФРН); місце вчинення злочину (ст. 291 КК Китаю), напад на державний орган (ст. 290 КК Китаю); ступінь насильства (ст. 141 КК Голландії, ст. 254 КК Польщі); функція співучасника (керівник, організатор, учасник – ст. 106 КК Японії, ст. 289, 290, 291 КК Китаю, ст. 274 КК Австрії, ст. 136 КК Норвегії, ст. 1 Глава 16 КК Швеції, ст. 134 КК Данії). Невиконання обов'язкової вимоги представників влади припинити заворушення утворює не кваліфікований, а самостійний склад злочину за ст. 116 Південної Кореї, ст. 107 КК Японії, ст. 155 КК Ізраїлю, ст. 134 КК Данії, ст. 78 КК Соломонових Островів, ст. 91 КК Островів Фіджі, ст. 291 КК Сан-Марино¹¹.

Якщо зазначені кваліфікуючі обставини порівнювати з аналогічними, що передбачені в ч. 2 ст. 294 КК України, слід вказати на більшу спорідненість останніх з тими, що визначені в ст. 141 КК Голландії та ст. 254 КК Польщі. Інші кваліфікуючі ознаки (знаряддя, місце тощо) не мають аналогів у вітчизняному складі масових заворушень¹².

На нашу думку, потребує врахування зарубіжний досвід у частині визначення такої кваліфікуючої ознаки масових заворушень як функція співучасника. Одним із варіантів законодавчих змін є виокремлення організації масових заворушень у кваліфікований склад злочину. Організаторська діяльність повинна передбачати більш сувору відповідальність, і тому відповідальність за такі дії слід закріпити в частині другій статті «масові заворушення» (як це зроблено у кримінальному законодавстві Австрії). Такий підхід детерміновано

особливостями організаторської діяльності. Організатор – найбільш небезпечна фігура серед співучасників. Ще у XIX ст. вчений О. Лохвицький влучно охарактеризував роль організатора у злочині: “Організатор – душа злочину; навіть якщо він і не є присутнім при вчиненні злочину, то є присутньою його воля, він машиніст, який пустив у хід машину”¹³. Ми погоджуємось із О. О. Квашею у тому, що організатор завжди надає злочину більшої суспільної небезпечності, адже злагоджені злочинні дії, організовані і керовані, значно підвищують ефективність досягнення злочинного результату¹⁴. Організатор злочину – фігура унікальна за ступенем суспільної небезпечності та різноманітності можливих функцій, засобів та методів діяльності. Тому пропонуємо викласти ч. 2 ст. 294 КК України у такій редакції: “Організація масових заворушень, – ...”. При цьому ч. 1 ст. 294 КК України повинна передбачати відповідальність за участь у масових заворушеннях, частина 3 міститиме кваліфікуючі ознаки, які на даний час передбачені у ч. 2 ст. 294 КК України.

Законодавство США розмежовує поняття громадського безпорядку та масового заворушення. Відповідно до Федерального КК США громадські безпорядки роз’яснюються у більш широкому розумінні (ст. 231 гл. 12 розд. 18 Зводу Законів США (далі – Федеральний КК США)): а) навчання іншої особи застосуванню вогнепальної зброї чи демонстрація дії такої зброї, вибухових або запалювальних пристроїв з метою подальшого порушення громадського порядку, спричинення шкоди інтересам торгівлі, запобігання виконанню функцій, що захищаються федеральною владою; б) перевезення чи виробництво вогнепальної зброї, вибухових чи запалювальних пристроїв для їх продажу з метою подальшого порушення громадського порядку; в) вчинення чи спроба (замах) вчинення будь-якого порушення громадського порядку із застосуванням зброї чи перешкоджанням працівникам правоохоронних органів виконувати свої обов’язки, що впливає на інтереси торгівлі, виконання функцій, що захищаються федеральною владою, тощо¹⁵.

Масові заворушення у законодавстві США розглядаються як порушення громадського порядку, що включає: 1) насильницьку дію або дії з боку однієї чи кількох осіб із натовпу, кількістю три і більше осіб, якщо дія або дії створюватимуть наявну та дійсну небезпеку заподіяння або заподіюватимуть фізичну чи майнову шкоду іншій особі; 2) погрозу або погрози вчинення насильницької дії чи дій з боку однієї чи кількох осіб з натовпу, кількістю три і більше осіб, спроможних, індивідуально чи колективно, негайно виконати таку погрозу або погрози, коли здійснення погрози чи насильницьких актів створюватимуть наявну та дійсну небезпеку заподіяння або заподіюватимуть фізичну чи майнову шкоду іншій особі¹⁶. Дані положення закріплені у ст.ст. 2101 та 2102 Глави 102 Федерального КК США.

На підставі вивченого матеріалу про сутність масових заворушень за кримінальним законодавством окремих зарубіжних країн, можна зробити такі висновки.

Кримінальним законодавством більшості проаналізованих країн (Австрія, Англія, Вануату, Голландія, Данія, Ізраїль, Іспанія, Китай, Острови Кука, ФРН, Норвегія, Південна Корея, Польща, Сан-Марино, Соломонові Острови, США, штат Техас (США), Туреччини, Франція, Острови Фіджі, Швейцарія, Швеція, Японія) передбачена відповідальність за різні форми масових заворушень. Узагальнимо ці дані в таблиці.

		Кримінальний закон країн
Родовий об’єкт злочину	громадський порядок	Вануату, Південної Кореї, Турції, Голландії, Ізраїлю, Німеччини, Іспанії, Польщі, Китаю, Островів Кука, Сан-Марино, Швеції, Федеральний США, штату Техас, Японії
	громадський спокій	Австрії, Швейцарії, Соломонових Островів, Островів Фіджі, Франції
	громадський порядок і спокій	Данії, Норвегії
Склад злочину	матеріальний	КК Китаю, Австрії, штату Техас, Туреччини, Швейцарії, Голландії, Польщі, Вануату, Островів Кука, Сан-Марино, Соломонових Островів, Островів Фіджі
	формальний	КК Франції, Швеції
	формально-матеріальний	КК Данії, Південної Кореї, Федеральний КК США, КК Японії, Ізраїлю, ФРН, Іспанії
	усічено-матеріальний	КК Норвегії
	усічений	Акт Англії про публічний порядок 1986 р.

Отже, в результаті порівняння ознак об’єктивної сторони масових заворушень, закріплених у КК України, із подібними складами злочинів у кримінальних кодексах зарубіжних країн ми дійшли висновку, що спільними є ознаки – спосіб (насильство) та знаряддя (зброя). Також була аргументована доцільність внесення змін до ст. 294 КК України. У подальшому отримані висновки сприятимуть поглибленому вивченню масових заворушень як найбільш виразного прояву злочинних дій, вчинюваних натовпом, з метою вироблення науково обґрунтованих заходів запобігання.

¹ Мейтин А. А. Понятие, виды и уголовно-правовая оценка преступлений, совершаемых футбольными болельщиками / Мейтин А. А. // Юристы-Правоведы. – 2002. – № 2 (5). – С. 59–60.

² Козлов В. А. Массовые беспорядки в СССР при Хрущеве и Брежнев (1953 – начало 1980-х гг.) / В. А. Козлов. – Новосибирск: Сибирский хронограф, 1999. – 416 с.

³ Головкин О. В. Групова злочинність: специфіка виникнення і розвитку, механізми попередження. Монографія. – К.: Ін-т законодавчих передбачень і правової експертизи. – 2007. – С. 52.

⁴ Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За ред. С. С. Яценка. – К.: А.С.К., 2002. – С. 653.

⁵ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийн. 16 грудня 1966 р. Генер-ю Асамлеєю ООН. Док. А/RES/2200 А (XXI) // Верховна Рада України: Законодавство України. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin>.

⁶ Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН "Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку" http://zakon.nau.ua/doc/-code=995_282

⁷ Ільясов А. З. Уголовно-правовые и криминологические проблемы массовых беспорядков: Дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.08 / Ільясов Арзулум Зиявдинович. – Махачкала, 1999. – С. 222.

⁸ Тараненко М. М. Законодавство зарубіжних країн про кримінальну відповідальність за масові заворушення // ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 1(9)2011 http://visnyk-psp.kpi.ua/uk/2011-1/11%20-%201_9_%20-%2042.pdf

⁹ Кузнецов В. В. Кримінально-правова характеристика об'єктивних ознак масових заворушень: порівняльно-правове дослідження <http://radnuk.info/statti/229-kruminal-pravo/14670-2011-01-18-22-35-58.html>

¹⁰ Тараненко М. М. Законодавство зарубіжних країн про кримінальну відповідальність за масові заворушення // ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 1(9)2011 http://visnyk-psp.kpi.ua/uk/2011-1/11%20-%201_9_%20-%2042.pdf

¹¹ Ільясов А. З. Уголовно-правовые и криминологические проблемы массовых беспорядков: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ільясов Арзулум Зиявдинович. – Махачкала, 1999. – С. 222.

¹² Ільясов А. З. Уголовно-правовые и криминологические проблемы массовых беспорядков: Дис. ... канд. юрид. Наук: 12.00.08 / Ільясов Арзулум Зиявдинович. – Махачкала, 1999. – С. 222.

¹³ Курсь русскаго уголовного права. Сочиненіе Александра Лохвицкаго, доктора права. – Спб.: Скоропечатня Ю. О. Шнейдера, 1871. – С. 146.

¹⁴ Кваша О. О. Організатор злочину. Кримінально-правове та криминологічне дослідження / О. О. Кваша – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. – С. 4.

¹⁵ Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии). Сборник законодательных материалов / Под ред. И. Д. Козочкина. – М.: Зерцало, 1999. – С. 352.

¹⁶ Савченко А. В. Порівняльний аналіз кримінального законодавства України та федерального кримінального законодавства Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: Дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Савченко Андрій Володимирович. – К., 2008. – С. 343–344.

Резюме

У статті досліджено поняття масових заворушень у кримінальних законах зарубіжних країн, проведений порівняльний аналіз об'єктивних ознак злочину, запропонована нова редакція статті 294 КК України.

Ключові слова: масові заворушення, склад злочину, громадський порядок, родовий об'єкт.

Резюме

В статье исследовано понятие массовых беспорядков в криминальных законах зарубежных стран, проведен сравнительный анализ объективных признаков преступления, наведены аргументы для новой редакции статьи 294 КК Украины.

Ключевые слова: массовые беспорядки, состав преступления, общественный порядок, родовой объект.

Summary

In the article the concept of mass disorder in the criminal laws of foreign countries, a comparative analysis of the objective evidence of a crime, move the arguments for the new edition of Article 294 CC of Ukraine.

Key words: riots, the crime, public order, a generic object.

Отримано 6.03.2012

С. В. КУЛІЦЬКА

Софія Вікторівна Куліцька, студентка IV курсу юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ СИТУАЦІЙ ЗАВОЛОДІННЯ ЧУЖИМИ МОБІЛЬНИМИ ТЕЛЕФОНАМИ

Актуальність теми дослідження зумовлено поширенням на практиці ситуацій злочинним заволодінням чужим мобільним телефоном, та відсутністю чітких теоретичних і правозастосовних підходів щодо кримінально-правової кваліфікації згаданих діянь суб'єктів.